

SAĞLIK HİZMETLERİ MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN İLETİŞİM BECERİLERİ: IĞDIR ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Hakan İRAK**
Raci TAŞCIOĞLU***
Mustafa DAL****
Yunus TUNÇ*****

ÖZET

İletişim çağında özellikle merkezinde insan olgusunun yer aldığı meslek gruplarında iletişim becerileri oldukça önem kazanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, yoğun iletişime dayalı meslek pratikleri dolayısıyla iletişim becerileri değerli hale gelmektedir. İletişim becerileri konusunun ele alındığı bu araştırmanın amacı, sağlık hizmetleri meslek yüksekokulunda okuyan öğrencilerin iletişim becerilerini, yaş, cinsiyet, bölüm, sınıf ve ailenin aylık geliri değişkenlerine göre tespit etmektir. Tarama modelinde betimsel bir çalışma olan bu araştırma, üç ülke ile sınırlı bulunan ve bu bağlamda sağlık turizminin giderek önem kazandığı bir coğrafik konuma sahip olan bir üniversitede yapıldığı için önemlidir. Araştırmanın evrenini Iğdır Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören 1200 öğrenci oluştururken, örneklemini ise tabakalı örnekleme yoluyla belirlenen 339 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada öğrencilerin iletişim becerilerine ilişkin veriler Fidan Korkut (1996) tarafından geliştirilen “İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ)” ve demografik özelliklerine ilişkin veriler ise araştırmacılar tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” ile toplanmıştır. Toplanan veriler SPSS 22 istatistik programında değerlendirilmiş, verilerin analizinde; frekans, Kruskal-Wallis H (KW), Mann Whitney U (U) testleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin iletişim beceri düzeyleri ile değişkenler arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: İletişim, Beceri, Üniversite Öğrencileri

COMMUNICATION SKILLS OF THE HEALTH SERVICES VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS: SAMPLE OF IĞDIR UNIVERSITY

ABSTRACT

Especially in the communication age, the communication skills are very important in the professional groups where the human being is located in the center. In other words, based on profession practices intensive communication thus becoming valuable communication skills. The aim of this research is

* Bu çalışma, 2-3 Kasım 2017 tarihleri arasında Erzurum’da Atatürk Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi tarafından düzenlenen III. Uluslararası Sağlık İletişimi Sempozyumu’nda özet olarak sunulan sözlü bildirin genişletilmiş halidir.

** Öğr. Gör., Iğdır Üniversitesi, Iğdır Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, hakanirak@yahoo.com.

*** Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, tascio@atauni.edu.tr.

**** Öğr. Gör., Iğdır Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Bölümü, mdal25@hotmail.com.

***** Öğr. Gör., Iğdır Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Bölümü, yunustunc_49@hotmail.com.

to determine the communication skills of the students of Iğdır University Health Services Vocational School according to the variables of age, sex, department, class and monthly income of families. This research, which is a descriptive study in the screening model, is important because it is a university with a border with three countries and in this context has a geographical position where health tourism is becoming increasingly important. The universe of the study consisted of 1200 students studying at Iğdır University Health Services Vocational School while the sample was formed by 339 students who were determined by stratified sampling. Data on communication perceptions in research were collected by “Communication Skills Assessment Scale” developed by Fidan Korkut (1996) and “Personal Information Form” prepared by researchers to determine the demographic characteristics of students. The collected data were evaluated in SPSS 22 statistical program, to analysis of data; frequency, Kruskal-Wallis H (KW), Mann Whitney U (U) tests were used. According to the results of the research, there was no significant difference between the communication skill levels of the students and the variables.

Keywords: Communication, Skill, University Students.

GİRİŞ

İletişim (haberleşme), insanlığın var olması ile ortaya çıkan bir gereksinimdir (Aziz, 2012: 1). İletişim karşılıklı olarak yapılan bir alış ve veriştir. Bu alışveriş sayesinde yaratıcılık ön plana çıkar (Mattelart, 2013: 4). İnsanlar, iletişim aracılığıyla diğer insanlar ile ilişkiler kurarken, aynı zamanda iletişim yoluyla duygu ve düşüncelerini diğer bireylerle paylaşırlar ve onları anlamaya çalışırlar. Bu bağlamda iletişim, kişiler arasında ortak bir anlam yaratmak amacıyla yapılan her türlü etkinliği ve paylaşımı içeren bir süreç olarak ifade edilebilir. Sosyal bir varlık olan insanoğlu tarih boyunca sorunlarını, duygularını, deneyimlerini, korkularını ve ürettiği diğer bütün kültürel öğeleri hep başkaları ile paylaşma gereksinimi duymuştur.

İnsanlığın gelişimi kurulan iletişim ile paralellik gösterirken (Deniz, 2003), bu kapsamda bireyin iletişim becerileri önem kazanmaktadır. Kuzu (2008) iletişim becerilerini, insanın kendini ve başkalarını tanıma, çevresi ile anlamlı ilişkiler kurma, başkalarının duygularını tanıyabilme, duygularının farkında olma ve kendini gerçekleştirilebilme, problemleri ile etkin başa çıkabilme gibi kavramları içinde barındırdığını ifade etmektedir. Bunun yanı sıra literatürde iletişim becerileri kavramına dair çeşitli tanımların yapıldığı görülmektedir. “İletişim becerileri, konuşmayı başlatma ve sürdürme ile kendi duygu ve düşüncelerini sözel ve sözel olmayan tarzda net bir şekilde ifade etmektir (Kabakçı ve Korkut, 2008: 80). Diğer bir tanımda ise iletişim becerisi dinleme unsuru ile ilişkilendirilerek, “göz teması kurma, anlaşılabilir şekilde konuşma, konuşmayı teşvik etme, övgüde bulunma, beden dilini uygun bir biçimde kullanma” olarak ifade edilmektedir (Çankaya, 2011: 7).

Yaşamı anlamlandırma süreci olarak karşımıza çıkan iletişim olgusu insanlık tarihi kadar eski bir süreçtir. Hayatın her alanında insanlar arası ilişkilerin ön koşulu, iletişimin var olması ve sürdürülebilir olmasına bağlıdır. Kişilerarası ilişkilerin temelinde yer alan iletişim, insanlar arası ilişkileri düzenlemesinin yanında, bireylerin yaşamında oldukça önemli bir yere sahiptir. Etkin bir iletişim becerisine sahip

olmak ve bu beceriyi sürdürülebilir kılmak için iletişimin ne denli bir öneme sahip olduğunun kavranması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, iletişim becerilerinin geliştirilmesi ve bu becerilere bağlı olarak kişilerarası ilişkilerde kişinin kendini daha iyi ifade edebilmesi ve diğer bireylerle olan iletişimini başarılı bir şekilde yürütebilmesi kaçınılmazdır.

Kişilerarası ilişkinin her türünü, örgütleri ve toplumları bir arada tutan çimento olarak nitelendirilen (Kenneth ve Montersen, 1970) kişilerarası iletişim tüm insan iletişiminin temelidir (Judith, 2001 :2). Kişilerarası iletişimi diğer iletişim türlerinden ayıran önemli özelliği ise karşılıklı bir anlayış oluşturularak etkileşim süresince kişilerin birbirlerini etkilemeye ve ikna etmeye çalışmalarıdır (Hartley, 2010 :18).

Toplumdaki sosyokültürel yapının en dinamik ögesi olarak üniversite gençliği kabul edilmektedir. Ülke kalkınmasında en etkili öğelerin; sermaye, doğal kaynaklar ve insan gücü olduğu ve bu öğelerin verimli bir şekilde kullanılması gerektiği belirtilmektedir. Bu nedenle, üniversitelerden beklenen, nitelikli insan gücü yetiştirme ve öğrencilerine bilgi, ideal, beceri, ve iyi alışkanlıklar kazandırma gayreti içinde olmaları gerekmektedir (Korkmaz, 2006; Akt. Deniz ve Sümer, 2010: 116-117). Bu bağlamda, üniversite öğrencilerine verilecek çeşitli eğitimler kapsamında iletişim becerilerine ilişkin konuların da yer alması gerekmektedir. Demirel vd. (2010) tarafından yapılan bir araştırmada, verilen eğitime paralel olarak öğrencilerin iletişim becerilerinin daha olumlu hale geldiği ortaya konmuştur. Bu nedenle, gelecek ve kariyer planlaması yapan üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri süre içerisinde özellikle etkili iletişim becerileri konusunda donanımlı hale gelmelerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Böylece, öğrencilerin gerek gündelik hayatlarında gerekse eğitim ve özellikle sonrası meslek yaşamlarında faydalı olacak ve başarılı olmalarında önemli bir katkı sağlayacak olan iletişim becerileri konusunda farkındalık yaratılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Sağlık iletişimi kavramı, sağlık sorunları ile mücadele etmeyi amaçlayan çalışmalar kapsamında ve sağlık gelişimini iyileştirmeyi amaçlayan alanlarda, halkla ilişkiler, medyada savunuculuk ve sosyal pazarlama gibi yöntemleri kullanarak, ciddi katkılar sunmaktadır. Sağlıkla ilgili kurumlara, kamu eğitimi kampanyaları esnasında etkili bilgi akışı sağlayan önemli aktörlerden biri de iletişim alanıdır. Bireylerin sağlığı, evrensel ve ulusal sağlık programlarının hazırlanması, bireylerin yaşam kalitelerinin iyileştirilmesi, sağlıkla ilgili programlarının düzenlenmesi, sağlık iletişimi alanını ilgilendiren kapsamlı konulardır. Kişilerarası ve kitle iletişimi düzeyinde ele alabilecek olan sağlık iletişimi kavramının, sağlık hizmetlerinin bilinirliğini artırması, bireylerin sağlıkla ilgili davranışlarının geliştirilebilmesi, sağlıkla alakalı bilgilerin doğru yayılması, sağlık tutumlarının değiştirilmesini kapsadığı söylenebilir (Çınarlı, 2008 :2).

Kişilerarası iletişim düzeyinde sağlık iletişimini konu edinen bu araştırmanın amacı, Iğdır Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerilerini, yaş, cinsiyet, bölüm, sınıf ve ailenin aylık geliri değişkenlerine

göre tespit etmektir. Araştırma, Türkiye'nin coğrafik konum olarak üç ülke ile sınırı bulunan ve bu bağlamda sağlık turizmi için stratejik bir öneme sahip olan bir üniversitede sağlık alanıyla ilgili eğitim gören ve gelecekte bu alanda istihdam edilecek olan öğrencilerin iletişim becerilerinin ne düzeyde olduğunu ortaya koyacak olmasından dolayı önemlidir. Aynı zamanda araştırma, sağlık iletişimi çerçevesinde gerek yükseköğretimdeki ve sağlık alanındaki aktörler gerekse politika yapıcılar öncülüğünde, alana nitelikli insan gücünü kazandırma bağlamında öğrencilere iletişim becerilerinin kazandırılması amacıyla oluşturulacak bir politikaya sonuçları itibariyle önemli bir katkı sağlayacağı için özgündür.

Kişinin kendisini herhangi bir konuda yeterli görmesi, o konu hakkındaki kararlılığını, çabasını ve başarısını etkilemektedir. Bu amaçtan yola çıkarak, sağlık alanında çalışacak olan öğrencilerin kendilerine ait iletişim becerilerini nasıl değerlendirdiklerini, onların çalışma alanında ve gündelik hayatlarında gösterecekleri iletişim becerilerine yönelik performansları hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlayabilir (Aşçı vd., 2015: 161). Bu bağlamda bu araştırmada, Iğdır Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin iletişim beceri düzeyleri farklı değişkenlere göre incelenmeye ve iletişim becerilerine yönelik performansları tespit edilmeye çalışılmaktadır.

1. YÖNTEM

Iğdır Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, 2008 yılında kurulmuş, iki program ve yaklaşık 50 öğrenciyle öğretim hayatına başlamıştır. Şu anda 10 program ve 1200 öğrenciyle öğretim faaliyetlerine devam etmektedir. Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu programlarının müfredatında, iletişim, çocukla iletişim ve kişilerarası iletişim gibi iletişimle alakalı önemli dersler bulunmaktadır. Tarama modelinde tanımlayıcı türdeki bu çalışmanın evrenini, Iğdır Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda 2017-2018 yıllarında, Tıbbi Laboratuvar Teknikleri, Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik, Çevre Sağlığı, İlk ve Acil Yardım, Yaşlı Bakımı, Evde Hasta Bakımı ve Çocuk Gelişimi Programlarında öğrenim gören toplam 1200 öğrenci oluşturmaktadır. Belirlenen dönemde Meslek Yüksekokulunda 7 programın aktif eğitime devam etmesi ve toplamda 28 sınıf bulunması dolayısıyla her sınıftan 15 öğrenci olacak şekilde tabakalı örneklem yöntemiyle örneklem oluşturulmuş, geri dönen ve anketi uygun şekilde doldurmuş olan toplam 339 öğrenci değerlendirmeye alınmıştır. Tabakalı örneklemin tercih edilmesinin nedeni ise, sınırları belirlenmiş olan bir evrende alt tabakalar veya alt birim gruplarının olmasıdır. Diğer bir ifadeyle tabakalı örnekleme yönteminin kullanılmasının amacı, evren içindeki alt tabakalar kullanılarak evren üzerinde bir yargıya varılabilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

1.1. lme Araçları

Araştırma kapsamında veriler, yukarıda da ifade edildiği gibi “Kişisel Bilgi Formu” ve “İletişim Becerilerini Değerlendirme lği (İBD)” aracılığıyla toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formunda, ğrencilerin cinsiyeti, yaşı, sınıfı/programı ve ailesinin aylık geliri gibi özelliklerini belirlemeye yönelik toplam 5 adet soruya yer verilmiştir.

İletişim Becerilerini Değerlendirme lği (İBD), ğrencilerin iletişim becerilerini nasıl değerlendirdiklerini anlamaya yönelik olarak Korkut (1996) tarafından 5’li Likert tipi bir ölçek olarak geliştirilmiş ve ‘her zaman’ dan ‘hiçbir zaman’ a kadar de-recelendirilmiştir. Ölçek, toplam 25 yargı cümlesinden oluşmakta, elde edilebilecek en yüksek ve en düşük puan ise 125 ve 25’tir. Puanın yüksek olması öğrencilerin iletişim becerilerinin olumlu yönde olduğunu yansıtılmaktadır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları araştırmacılar arasında yer alan istatistik konusunda uzman araştırmacı tarafından yapılmış ve alfa iç tutarlılık katsayısı .80 olarak bulunmuştur. Zaten, ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik alışmaları Korkut (1996) tarafından yapılmış ve bu çalışmalarda alfa iç tutarlılık katsayısı .80 olarak tespit edilmiştir.

1.2. Uygulama

‘Etik kurul izni’ alındıktan sonra araştırmanın uygulama aşamasına geçilmiş ve her sınıf/program ile ayrı olarak görüşülmüştür. Anket uygulaması öncesi, çalışmanın amacı ile ilgili öğrencilere açıklama yapılarak kendilerinden onay alınmıştır. Açıklama sonrası çalışmaya katılmak isteyen öğrencilere anket formları dağıtılmıştır.

1.3. Değerlendirme

Anket uygulandıktan sonra “İletişim Becerilerini Değerlendirme lği (İBD)” ve “Kişisel Bilgi Formu” ile toplanan veriler, SPSS 22 istatistik programında değerlendirilirken, verilerin analizi kapsamında frekans, Kruskal-Wallis H (KW), Mann Whitney U (U) testleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgular değerlendirilip, yorumlanmıştır.

2. BULGULAR

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans-Yüzde Dağılımı

		<i>f</i>	%
<i>Cinsiyet</i>	Erkek	144	42.5
	Kadın	195	57.5
<i>Yaş</i>	15-19	101	29.8
	20-25	221	65.2
	26 ve Üzeri	17	5.0
<i>Sınıf</i>	1.Sınıf	169	49.9
	2.Sınıf	170	50.1
<i>Okunulan Program</i>	Çocuk Gelişimi	60	17.7
	Tıbbi Dok. ve Sek.	39	11.5
	Tıbbi Labaratuar	45	13.3
	Çevre Sağlığı	50	14.7
	Evde Hasta Bakımı	55	16.2
	Yaşlı Bakımı	41	12,1
	İlk ve Acil Yardım	49	14.5
<i>Ailenin Aylık Geliri (TL)</i>	0-1000	167	49.3
	1001-2000	119	35.1
	2001-3000	25	7.4
	3001 ve Üzeri	28	8.3
	Toplam	339	100.0

Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin dağılımların yer aldığı Tablo 2'ye göre, ankete katılan öğrencilerin %57,5'i kadın, %42,5'i erkek olup; %29,8'i 15-19, %65,2'si 20-25, %5'i ise 26 ve üzeri yaş grubu arasındadır. Öğrencilerin %49,9'u 1.sınıf, %50,1'i 2.sınıfta okumaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin okudukları programa göre %17,7 ile en yüksek Çocuk Gelişimi, %11,5 ile en düşük Tıbbi Dokümantasyon gelmektedir. Ailenin aylık gelirlerine bakıldığında, en yoğun gelirin 0-1000 TL (%49,3) olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Cinsiyete Göre İletişim Becerilerine İlişkin Mann Whitney-U Testi Analizi Sonuçları

	Cinsiyet	N	U	p
İletişim Becerileri Puanı	Erkek	144	166,16	13.487,000 ,535
	Kadın	195	172,84	

Öğrencilerin cinsiyetine göre 'iletişim becerileri düzeyi puanına' ilişkin anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek için Mann-Whitney-U testi analizi yapılmıştır. Tablo 2'de görüldüğü gibi erkeklerin puan ortalaması (=166,16), kadınların puan ortalaması ise (=172,84) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, farklı cinsiyet grupları arasında 'iletişim becerileri düzeyi puanı' açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (U=13.487,000 ve p>0,05).

Tablo 3: Sınıf Düzeyine Göre İletişim Becerilerine İlişkin Mann Whitney-U Testi Analizi Sonuçları

	Sınıf	N		U	p
İletişim Becerileri Puanı	1.Sınıf	169	177,09	13.166,500	,184
	2.Sınıf	170	162,95		

Öğrencilerin sınıflarına göre ‘iletişim becerileri düzeyi puanına’ ilişkin anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek için Mann-Whitney-U testi analizi yapılmıştır. Tablo 3’de görüldüğü gibi 1. sınıfların puan ortalaması (=177,09); 2. sınıfların puan ortalaması (=162,95) olarak bulunmuştur. Bu puan ortalamalarına göre, farklı sınıf grupları arasında ‘iletişim becerileri düzeyi puanı’ açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (U=13.166,500 ve p>0,05).

Tablo 4: Öğrencilerin Yaşına Göre İletişim Becerilerine İlişkin Kruskal-Wallis Testi Analizi Sonuçları

	Yaş	N		SD	p
					(p<0,05)
İletişim Becerileri Puanı	15-19	101	179,41	2	3,856
	20-25	221	163,21		
	26 ve Üzeri	17	202,41		

Tablo 4’te öğrencilerin yaşlarına göre ‘iletişim becerileri düzeyi puanına’ ilişkin Kruskal -Wallis testi analizi sonuçları görülmektedir. Tabloda da görüldüğü gibi yaşı 26 ve üzeri olanların puanları ortalaması (=202,41) en yüksek iken, yaşı 20-25 aralığında olanların puanları ortalaması (=163,21) ise en düşüktür. Bu sonuçlara göre, farklı yaş düzeylerine arasında ‘iletişim becerileri düzeyi puanı’ açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ((2)=3,856 ve p>0,05).

Tablo 5: Öğrencilerin Okudukları Programa Göre İletişim Becerilerine İlişkin Kruskal-Wallis Testi Analizi Sonuçları

	Program	N		SD	P	
					(p<0,05)	
İletişim Becerileri Puanı	Çocuk Gelişimi	60	193,72	6	10,421	,108
	Tıbbi Dök. ve Sek.	39	176,14			
	Tıbbi Laboratuvar	45	173,19			
	Çevre Sağlığı	50	186,52			
	Evde Hasta Bakımı	55	147,68			
	Yaşlı Bakımı	41	158,59			
	İlk ve Acil Yardım	49	150,89			

Öğrencilerin okudukları programa göre ‘iletişim becerileri düzeyi puanına’ ilişkin anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal-Wallis testi analizi yapılmıştır. Tablo 5’de görüldüğü gibi Çocuk Gelişimi programında okuyanların puan ortalaması (=193,72) en yüksek iken, Evde Hasta Bakımı programında okuyanların puan ortalaması (=147,68) ise en düşüktür. Bu sonuçlara göre, okunulan program ile ‘iletişim becerileri düzeyi puanı’ arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ((6) = 10,421 ve p>0,05).

Tablo 6: Ailenin Aylık Gelirine Göre İletişim Becerilerine İlişkin Kruskal-Wallis Testi Analizi Sonuçları

	Aylık Gelir	N		SD	p	
İletişim Becerileri Puanı	0-1000	167	165,57	3	2,415	,491
	1001-2000	119	180,88			
	2001-3000	25	160,08			
	3001 ve Üzeri	28	159,07			

Tablo 6’da ailelerin aylık gelirine göre ‘iletişim becerileri düzeyi puanına’ ilişkin Kruskal-Wallis testi analizi sonuçları (p=0,519) görülmektedir. Bu sonuçlara göre, aylık geliri 1001-2000 olanların puanları ortalaması (=180,41) en yüksek iken, aylık geliri 3001 ve üzeri olanların puanları ortalaması (=158,75) ise en düşüktür. Öğrenci ailelerin aylık geliri ile iletişim becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ((3) =2,415 ve p>0,05).

Tablo 7: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin İletişim Becerilerine İlişkin Puanları

	Öğrenci Sayısı (N)	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma (SS)
Toplam	339	42.00	117.00	100.40	11.39

Araştırmaya katılan öğrencilerin iletişim becerilerine ilişkin bulguların yer aldığı Tablo 7'ye bakıldığında en düşük puanın 42, en yüksek puanın ise 117 olduğu görülmektedir. Öğrencilerin iletişim becerilerine ilişkin puanların aritmetik ortalaması (=100,40) olarak tespit edilmiştir.

3. TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı Iğdır Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri düzeylerinin cinsiyet, yaş, sınıf, program ve ailenin aylık geliri değişkenlerine göre incelemektir. Tablo 7'de yer alan araştırma sonucuna göre öğrencilerin iletişim beceri düzeyi puanlarının aritmetik ortalamasının (=100,40) oldukça yüksek olduğu görülmüştür. Diğer bir ifadeyle bu durum, öğrencilerin iletişim becerilerinin iyi bir düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu sonuca benzer olarak, Aşçı vd. (2015) tarafından Artvin Çoruh Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerilerinin ne düzeyde olduğuna yönelik yaptıkları çalışmada, çalışmaya katılan 289 öğrencinin İBDÖ puan ortalamaları 102, 54 olarak tespit etmişlerdir. Bingöl ve Demir (2011) ise Amasya Üniversitesi Sağlık Yüksekokulunda okuyan 232 hemşirelik ve ebelik öğrencilerine yönelik yapmış oldukları araştırma da ise öğrencilerin İBDÖ puan ortalamalarını 101, 69 olarak bulmuşlardır. Bir diğer çalışmada Tepeköylü vd. (2009) Manisa Celal Bayar Üniversitesi BESYO öğrencilerinin iletişim beceri düzeylerine yönelik olarak yapmış oldukları çalışmada ise, BESYO öğrencilerinin İBDÖ puan ortalamalarını 5 puan üzerinden 4, 19 olarak bulmuşlardır. Literatüre bakıldığında, yapılan bu araştırmalara benzer sonuçların çıktığı araştırmalar mevcuttur (Uçkun vd., 2015; Ocak ve Erşen, 2015; Pelit ve Karaçor, 2015; Eskiyörük, 2014; Tunçeli, 2013; Erigüç ve Eriş, 2013; Erigüç vd. , 2013; Görmüş vd. , 2013; Küçük, 2012; Çetinkaya, 2011; Yılmaz ve Çimen, 2008; Pehlivan, 2005; Günay, 2003; Korkut, 1997).

Tablo 2'de öğrencilerin cinsiyetlerine göre iletişim beceri düzeylerinin farklılaşım farklılaşmadığına dair yapılan analiz sonuçlarına bakıldığında, kadınların ortalama puanlarının (=172,84), erkeklerin ortalama puanlarından (=166,16) yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu farklılık istatistiksel sonuçlara göre anlamsızdır. Eskiyörük (2014) tarafından yapılan ve çalışma grubunu, Çukurova Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulunda okuyan 139 kız ve 181 erkek öğrencinin oluşturduğu çalışmada iletişim becerileri düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Buna benzer bir sonuç ise Akçakoyun vd. (2016) tarafından, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesinin bazı fakültelerinde öğrenim gören 590 öğrencinin katıldığı çalışmada da iletişim becerilerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını tespit etmişlerdir. Literatür taramasında da bu sonuçlara benzer olarak iletişim beceri düzeylerinin cinsiyete bağlı olarak farklılaşmadığına dair araştırmalar mevcuttur (Görmüş vd. , 2013; Şirin ve Izgar, 2013; Tunçeli, 2013; Bingöl ve Demir, 2011; Çevik, 2011; Gülbahçe, 2010; Dilekman vd., 2008; Yılmaz, 2007; Pehlivan, 2005) mevcuttur. Diğer taraftan, literatürde iletişim beceri düzeyinin cin-

siyet değişkenine göre farklılaştığı sonucunu ortaya koyan araştırmalar (Aşçı vd., 2015; Ocak ve Erşen, 2015; Pelit ve Karaçor, 2015; Koç vd., 2015; Uçkun vd., 2015; Erigüç ve Eriş, 2013; Tokmak vd., 2013; Erigüç vd., 2013; Çetinkaya, 2011; Kılıçoğlu vd., 2011; Durukan ve Maden 2010; Tepeköylü vd., 2009; Toy, 2007; Black, 2000; Reed vd., 1999) da mevcuttur. Görüldüğü gibi literatür taramasında konuyla ilgili yapılan araştırmalarda cinsiyet ile ilgili farklı sonuçların ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Bundan dolayı bu değişken ile ilgili genel bir değerlendirme yapmak mümkün değildir. Ayrıca, yapılan araştırmaların farklı sonuçlar ortaya koyması noktasında, araştırmacıların kullanmış oldukları ölçeklerin farklı olmasından kaynaklı olabileceği de ileri sürülebilir.

Tablo 3'te araştırmaya katılan öğrencilerin buldukları sınıf düzeylerine göre iletişim becerilerinin farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan analiz sonuçlarına bakıldığında, 1.sınıflara ait ortalama puanların (=177,09), 2.sınıfların ortalama puanlarından (=162,95) yüksek olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan bu farkın istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuca benzer olarak, Tunçeli (2013) tarafından Sakarya Üniversitesinde öğrenim gören 180 birinci ve dördüncü sınıf Okul Öncesi Öğretmen adayı üzerine yaptığı çalışmada, sınıf düzeyinin artması ile iletişim becerilerinde farklılığın olmadığını tespit etmiştir. Benzer bir çalışmada ise, Dilekman vd. (2008) tarafından, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesinin bazı bölümlerinde öğrenim gören 283 öğrencinin iletişim becerilerini tespit etmek amacıyla yapılan çalışmada, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf seviyelerinin iletişim becerileri üzerinde farklılık yaratmadığı bulunmuştur. Yine literatürde, bu sonuca benzer olarak iletişim beceri düzeylerinin sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılığın olmadığını gösteren araştırmalar (Aşçı vd., 2015; Eskiörük, 2014; Erigüç ve Eriş, 2013; Erigüç vd., 2013; Görmüş vd., 2013; Şirin ve Izgar, 2013; Bingöl ve Demir, 2011; Tepeköylü vd., 2009; Yılmaz, 2007) mevcut olduğu halde, iletişim becerisi ile sınıf değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın olduğu sonucunu gösteren araştırmalar (Ocak ve Erşen, 2015; Pehlivan, 2005; Çetinkaya, 2011; Tümkiye, 2011; Gülbahçe, 2010; Yılmaz vd., 2009; Tutuk vd., 2002) da bulunmaktadır. Görüldüğü gibi literatür taramalarında sınıf değişkeni ile ilgili farklı sonuçlar çıkmaktadır. Anlamlı farklılıkların bulunduğu araştırmaların birçoğunun lisans düzeyindeki öğrencilere yapıldığı ve sınıf düzeyinin artması ile iletişim becerisinin arttığı sonucuna varılmıştır (Gülbahçe, 2010; Tümkiye, 2011; Pehlivan, 2005).

Araştırmada kullanılan bir diğer değişken olan yaş gruplarının ortalamalarına bakıldığında en yüksek ortalamaya sahip yaş grubu 26 ve üzeri (=202,41) ve en düşük ortalamaya sahip yaş grubu ise 20-25 yaş grubu (=163,21) olarak karşımıza çıkmaktadır (Tablo 4). Ancak analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin iletişim becerileri ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın oluşmadığı sonucuna varılmıştır. Pelit ve Karaçor (2015), Afyon Kocatepe Üniversitesinde lisans düzeyinde öğrenim gören turizm öğrencilerine yönelik yapmış oldukları araştırma sonuçlarında yaş grupları-

na göre bir farklılığın olmadığını tespit etmişlerdir. Buna benzer bir şekilde Koç vd. (2015), Ondokuz Mayıs Üniversitesinin farklı bölümlerinde okuyan 444 öğrenci ile yapmış oldukları çalışmada kişilerarası problem çözme ve iletişim becerilerinin yaşa göre anlamlı bir farklılığın olmadığını bulmuşlardır. Literatür taramasında bu analiz sonucunu destekleyen birçok çalışmanın (Aşçı vd. , 2015; Eskiyörük, 2014; Erigüç ve Eriş, 2013; Erigüç vd. , 2013; Görmüş vd. , 2013; Kılıçoğlu vd. , 2011; Kumcağız vd. , 2011; Tepeköylü vd. , 2009; Yılmaz vd. , 2009; Yılmaz ve Çimen, 2008; Tutuk vd. , 2002) olduğu görülmüştür.

Öğrenim görülen programların öğrencilerin iletişim becerileri üzerindeki analiz sonuçları Tablo-5'te verilmiştir. Analiz sonucuna göre, en yüksek ortalamaya (= 193,72) sahip program Çocuk Gelişimi iken en düşük ortalamaya (= 147,68) sahip program ise Evde Hasta Bakımı programı olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine bu sonuçlara göre, öğrencilerin iletişim becerileri düzeyleri ile okudukları programlar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Evde hasta bakımı öğrencilerinin iletişim becerilerinin genel toplam puanlarının diğer bölüm öğrencilerine göre daha düşük olduğu görülmüştür. Erigüç ve Eriş (2013) tarafından yapılan benzer bir çalışmada da öğrencilerin iletişim beceri düzeyleri ile öğrenim görülen program arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bir başka çalışmada ise Şirin ve Izgar (2013), üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri ile olumsuz otomatik düşünceleri arasındaki ilişkiyi incelerken, öğrencilerin okudukları bölümlere göre iletişim becerilerinin farklılaşmadığı sonucuna varmışlardır. Bu sonuçlara benzer araştırmalar literatür taramasında karşımıza çıkmaktadır (Erigüç vd., 2013; Tepeköylü vd., 2009). Akyurt (2009) ise Marmara Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerilerine yönelik yapmış olduğu benzer bir çalışmada öğrenim görülen program ile iletişim becerileri arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna varmıştır. Araştırmacı bu farkın nedenini ise davranışsal, zihinsel ve genel toplamları içeren soruların meslek alanlarına göre teknik ve sağlık bilimlerinden kaynaklandığını ifade etmiştir.

Tablo 6'da ailelerin aylık geliri değişkeni ile iletişim beceri düzeyleri arasındaki analiz sonuçları yer almaktadır. Analiz sonucuna bakıldığında, 1001-2000 lira aylık gelire sahip olanların en yüksek ortalamaya (= 180,88) sahip olduğu görülmektedir. Yine bu sonuçlar ışığında, öğrencilerin iletişim beceri düzeyleri ile ailelerin aylık geliri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Erigüç vd. (2013), yaptıkları bir çalışmada meslek yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerilerinin ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşmadığı sonucuna varmışlardır. Uçkun vd. (2015) tarafından yapılan bir başka çalışmada, araştırmacılar Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı programı okuyan öğrencilerin iletişim becerileri ile ailelerin sosyo-ekonomik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna varmışlardır. Yine literatürde, buna paralel sonuçların tespit edildiği araştırmalara rastlanmıştır (Aşçı vd., 2015; Eskiyörük, 2014; Erigüç ve Eriş, 2013; Bingöl ve Demir, 2011; Kılıçoğlu vd., 2011; Tepeköylü vd. , 2009).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bireylerin ve toplumların gelişmesinde etkili iletişim becerileri önemli bir yer tutmaktadır. Kişiler arası ilişkilerin yoğun olduğu meslek gruplarında (sağlık, eğitim, turizm, bankacılık vb.) çalışanların iletişim becerilerinin yüksek olması istenilen bir durumdur. İletişim becerilerinin yüksek olması ile birlikte yaşamın kolaylaştığı ve buna bağlı olarak insan ilişkilerinde güvene ve saygıya dayalı bir anlayışın oluştuğu görülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin iletişim beceri düzeyleri ile sınıf değişkeni açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Sağlık sektöründe nitelikli ara elaman olarak istihdam edilecek olan öğrencilerin iletişim becerilerinin yüksek ve etkili olabilmesi noktasında öğretim elemanlarının azami derecede gayret sarf etmeleri gerekliliği önemli bir öneridir.

Okulda öğrencilere yönelik drama ve tiyatro etkinliklerinin yapılması, buna bağlı olarak öğrenci topluluklarının aktif bir şekilde kullanılması sağlanmalıdır. Araştırma sonucuna göre yapılacak önerilerden biri de öğretim elemanlarının iletişim becerilerine yönelik konferanslar düzenlenmesi ve katılımlarının sağlanması, ayrıca öğretim elemanı alımında iletişim becerisinin yüksek olması kriteri göz önüne alınmalıdır.

KAYNAKÇA

Akçakoyun, F. , Tezcan, E. , Ceylan, M. ve Mutlu, V. (2016). The Investigation of the Communication Skill Levels of University Students According to Physical Activity Participation. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 4(2), 615-624.

Akyurt, N. (2009). Sağlıkta İletişim ve Marmara Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(11), 15-33.

Aşçı, Ö., Hazar, G. ve Yılmaz, M. (2015). Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerileri ve İlişkili Değişkenler. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(3), 160-165.

Aziz, A. (2012). İletişime *Giriş*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.

Bingöl, G. ve Demir, A. (2011). Amasya Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerileri. *Göztepe Tıp Dergisi*, 26(4), 152-159.

Black, K. A. (2000). Gender Differences in Adolescents' Behaviour During Conflict Resolution Tasks with Best Friends. *Adolescence*, 35(139), 499-512.

Çankaya, C.Z. (2011). *Kişilerarası İletişimde Dinleme Becerisi*. Geliştirilmiş 2. Basım. Ankara: Nobel Yayınları.

Çetinkaya Z. (2011). Türkçe Öğretmen Adaylarının İletişim Becerilerine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 9(2), 567-576.

Çevik, D. B. (2011). Müzik Öğretmeni Adaylarının İletişim Becerileri. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31 (1), 1-13.

Çınarlı, İ. (2008). Sağlık İletişimi ve Medya, Ankara: Nobel Yayınları.

Demirel, Y., Ökdem, F.Ş. ve Saracoğlu, F. (2010). *Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerine Verilen Temel İletişim Becerileri Dersinin Öğrencilerin İletişim Becerilerini Değerlendirme Düzeylerine Etkisi*. MYO-ÖS 2010-Ulusal Meslek Yüksekokulları Öğrenci Sempozyumu. 21-22 Ekim 2010. Düzce.

Deniz M. E. ve Sümer A. S. (2010). Farklı Öz Anlayış Düzeylerine Sahip Üniversite Öğrencilerinde Depresyon, Anksiyete ve Stresin Değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35(158),115-127.

Deniz, İ. (2003). İletişim Becerileri Eğitiminin İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin İletişim Becerisi Düzeylerine Etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Dilekman, M., Başçı, Z. ve Bektaş, F. (2008). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin İletişim Becerisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 223-231.

Durukan, E. ve Maden, S. (2010). Türkçe Öğretmenlerinin İletişim Becerileri Üzerine Bir Araştırma. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1, 59-74.

Erigüç G. ve Eriş H. (2013). Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerileri: Harran Üniversitesi Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 12(46), 232-254.

Erigüç, G., Şener, T. ve Eriş, H. (2013). İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi: Bir Meslek Yüksekokulu Örneği. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 16(1), 45-65.

Eskiyörük, D. (2014). Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 50-83.

Görmüş, A. Ş. , Aydın, S. ve Ergin, G. (2013). İşletme Bölümü Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Cinsiyet Rollerine Bağlamında İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 109-128.

Gülbahçe, Ö. (2010). K.K. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin İncelenmesi. *Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(2), 12-22.

Günay, K. (2003). *Sınıf Yönetiminde Öğretmenlerin İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hartley, P. (2010). *Kişilerarası İletişim*. Ülkü Doğanay ve diğerleri (çev.), 1. Basım, Ankara: İmge Kitabevi.

Judith, L. (2001). *İletişim Bilimi*, (Çev: Cengiz Anık), Ankara: Vadi Yayınları.

Kabakçı, Ö.F. ve Korkut, F. (2008). 6-8. Sınıftaki Öğrencilerin Sosyal-Duyusal Öğrenme Becerilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 33(148), 77-86.

Kenneth, K. S. ve Mortensen, C.D. (1970). *Foundations of Communications Theory*. New York: Harper And Row Publishers.

Kılıçoğlu, G., Gedik, H. ve Akhan, N. E. (2011). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi*. 2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications, 27-29 Nisan 2011, Antalya, 1243-1251.

Koç, B. , Terzi, Y. ve Gül, A. (2015). Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerileri ile Kişilerarası Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(1), 369-390.

Korkmaz, S. (2006). Üniversite Öğrencilerinde Depresyonun Yordlanması: Sosyo-Demografik Değişkenler, Olumsuz Yaşam Olayları, Algılanan Beklentiler, Algılanan İlişkiler. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Korkut, F. (1996). İletişim Becerilerini Değerlendirme lçeğinin Geliştirilmesi: Güvenirlik Ve Geçerlik alışmaları. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7), 18-23.
- Korkut, F. (1997). Üniversite ğrencilerinin İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi, *IV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 208-218.
- Kumcağız, H. , Yılmaz, M., elik, S. B. ve Avcı, İ. A. (2011). Hemşirelerin İletişim Becerileri: Samsun İli rneği. *Dicle Tıp Dergisi*, 38(1), 49-56.
- Kuzu, A. (2008). *Hemşirelik ğrencilerinin Duygusal Zekâ ve İletişim Becerilerinin Eşdeğer ğrenim Gören ğrencilerle Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Düzce: Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Küçük, D.P. (2012). Müzik ğretmenliği Anabilim Dalı ğrencilerinin İletişim Ve Problem zme Becerileri. *GEFAD/GUJGEF*, 32(1), 33-54.
- Mattelart, A. (2013). İletişimin Dnyasallaşması. (ev. Halime Yücel). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ocak, G. ve Erşen, Z. B. (2015). Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Algılarının İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 1-19.
- Pehlivan, K. B. (2005). Öğretmen Adaylarının İletişim Becerisi Algıları zerine Bir alışma. *İlköğretim-Online*, 4(2), 17-23.
- Pelit, E. ve Karaçor, M. (2015). Turizm ğrencilerinin İletişim Becerileri zerine Bir Araştırma: Afyon Kocatepe niversitesi rneği. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(4), 847-872.
- Reed, V. A. , McLeod, K. ve McAllister, L. (1999). Importance of Selected Communication Skills for Talking with Peers And Teachers: Adolescent' Opinions. *Language Speech and Hearing Services in Schools*, 30(1), 32-49.
- şirin, H. ve Izgar, H. (2013). Üniversite ğrencilerinin İletişim Becerileri ve Olumsuz Otomatik Düşünceleri Arasındaki İlişki. *İlköğretim-Online*, 12(2), 585-596.
- Tepeköylü, . , Soytürk, M., Çamlıyer, H. , (2009). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (Besyo) ğrencilerinin İletişim Becerisi Algılarının Bazı Değerkenler Açısından İncelenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7, 115-124.
- Tokmak, İ. , Turgut, H. ve ktem, ř. (2013). Turizm ve Otelcilik ğrencilerinin Sosyotropik-Otonomik Kişilik zelliklerinin İletişim Becerilerine Etkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 24(1), 83-95.
- Toy, S. (2007). *Mühendislik ve Hukuk Fakülteleri ğrencilerinin İletişim Becerileri Açısından Karşılaştırılması ve İletişim Becerileriyle Bazı Değerkenler Arasındaki*

İlişkiler. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tunçeli, H. İ. (2013). Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri ile Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Sakarya Üniversitesi Örneği). *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(3), 51-58.

Tutuk, A. , Al, D. ve Doğan, S. (2002). Hemşirelik Öğrencilerinin İletişim Becerisi ve Empati Düzeylerinin Belirlenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 6(2), 36-41.

Tümkiye, S. (2011). Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin İletişim Becerileri ile Öğretmenlik Tutumlarının İncelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2), 49-62.

Uçkun, S. , Demir, B. , Yüksel, A. ve Uçkun, C. G. (2015). Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı Program Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin İncelenmesi. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 14.BÜROKON Özel Sayısı, 378-386.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım Becerikli, S. (2012). Sağlık İletişimi Çalışmalarında Alımlama Analizinin Kullanımı: Odak Grup Çalışması Yoluyla Kamu Kampanyaları ve Reklam Metinlerine İlişkin Çapraz Bir Okuma Pratiği. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2(43), 163-177

Yılmaz B. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası İletişim Becerileri ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla: Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, İ. ve Çimen, Z. (2008). Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının İletişim Beceri Düzeyleri. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(3), 3-14.

Yılmaz, M., Üstün, A. ve Odacı, H. (2009). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının İletişim Beceri Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 8-19.